

ÇOCUKLARIN HAK ETTİĞİ EĞİTİMİ ALMALARINDA ONLARIN GELİŞİM HAKLARINI BİLEN VE DİKKATE ALAN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİ OLABİLMEK

Şenay BULUT PEDÜK*

Özet

Toplumun geleceğinin temel taşları olan çocukların fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı olması, kendi değerlerinin farkında olarak yetişmesi, onların eğitimini üstlenen öğretmenlerin niteliğiyle yakından ilgilidir. Birey olarak her çocuğun temel hak ve özgürlüklerinden yararlandırılması eğitim uygulamalarını yürüten öğretmenlere önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Çocukların en temel hakları olan gelişim haklarını öğrenmeleri gereken dönem eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim dönemidir. Çocuğun gelişimine destek olmak okul öncesi öğretmenlerin en önemli görevidir. Çocuk hakları çocuğun gelişimini desteklemede okul öncesi öğretmenlere rehber niteliğindedir. Gelişim hakları çocuğun eğitim, bilgi edinme, oyun, dinlenme, boş zaman ve kültürel etkinliklere katılma, düşünce, din ve vicdan özgürlüklerini kapsayan bir grup haklarıdır. Okul öncesi eğitimde çocukların gelişim haklarının korunması için okul öncesi öğretmenler çocuk hakları eğitimini veren ve değer olarak çocuğa haklarını kazandıran okul öncesi öğretmenler olmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk Hakları, Gelişim Hakkı, Okul Öncesi, Öğretmen¹

Giriş

Çocuğun hayatında okul öncesi öğretmenlerin özel bir yeri vardır. Bu özel sorumlulukta çocuğun gelişimine destek olmak okul öncesi öğretmenlerin en önemli görevidir. Çocuk hakları çocuğun gelişimini desteklemede okul öncesi öğretmenlere rehber niteliğindedir. Çocukların hak ettikleri eğitimi almalarında çocuğun gelişim haklarını bilen ve dikkate alan öğretmenlere ihtiyaçları vardır.

On sekiz yaşına kadar herkesi çocuk olarak tanımlayan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuğun bakım, gelişim ve eğitiminden öncelikle çocuğun ana baba ve yasal vasilerini sorumlu tutmakla beraber, çocuğun söz konusu haklarının korunması ve sağlanması konusunda nihai sorumluluğu devlete vermiştir (Senemoğlu, 2001, 25). Devlet, eğitim kurumları aracılığı ile bu sorumluluğu öğretmenlerle paylaşmaktadır. Eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim kurumları, çocukların gelişimle-

* Yrd. Doç. Dr.; Fatih Üniversitesi, İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, 34500 Büyükkçekmece, İstanbul

rinin desteklenmesinde ve bir üst eğitim kurumu olan ilköğretime hazırlamada önemli bir eğitim basamağıdır. Okul öncesi eğitim programında çocuk hakları eğitimi, uzun vadede ise insan hakları eğitimini destekleyecek amaçlar ve kazanımlar mevcut olup uygulamada okul öncesi öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir. Çocuk hakları eğitim programı, okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar tüm düzeyleri kapsayacak şekilde bütüncül bir yaklaşımla hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Selvi, 2008, 54). Gerçekte Çocuk Hakları Sözleşmesinin 42. maddesinde çocuk haklarının yetişkinlere ve çocuklara öğretilmesi öngörülmüştür. Böylece çocukların kendilerine tanınan hakları bilmeleri onların temel hakkı olarak kabul edilmektedir (Akyüz, 2001, 9-13).

Çocuk haklarının 29. maddesinde öngörülen çocuk merkezli öğretme ve öğrenme modeli, çocukların eğitim sürecine aktif biçimde katılacakları, kendi sorunlarını çözebilecekleri, yaşam boyu öğrenerek doğru kararlar verebilecek özgüveni kazanacakları yapı okul öncesi eğitimin de gündeminde (Çılga, 2001, 1). Okullarda çocuk hakları eğitimi tam anlamıyla içeren yaklaşım “sözü eylemle birleştiren” yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, öğrenciler ve öğretmenle-öğrenciler arasında saygının olduğu, demokratik bir sınıf ortamında, öğrencilerin etkin demokratik bir yurttaş olmak için gerekli bilgi ve becerileri birlikte kazandığı, çocuk haklarının sadece öğretilmekle kalmayıp içselleştirildiği, yaşandığı ve saygı duyulduğu bir eğitim söz konusudur (Özdemir Uluç, 2008, 72). Bu bağlamda okul öncesi eğitim kurumlarının çocukların eğitim haklarını gerçekleştirmesinin ötesinde, çocukların haklarını öğrendiği ve çocuk haklarının uygulandığı kurumlar olması gerekmektedir (Kaymak Özmen ve Yalçın, 2011:285). Çocuğun gelişimini dikkate almayan her türlü eğitim yaklaşımı kabul görmemektedir (Akman ve Ertürk, 2011, 270). Okul öncesi eğitim programında okul öncesi (eğitimin temel ilkeleri arasında “okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır” maddesi yer almaktadır. Okul öncesi eğitimin amaçları arasında yer alan çocuğun gelişimini desteklemek, çocuğun duyu ve zihin gelişimini sağlamak demokratik öğrenme ortamları ile gerçekleştirilebilir (Ersoy, 2008, 76). Fiziki olarak sınıf ortamının düzenlenmesinden sınıf atmosferine kadar eğitim ortamını planlama sorumluluğu olan öğretmenin öncelikle çocuk hakları eğitimine inanması ve içselleştirmesi gereklidir. Bunun için çocuğun gelişim haklarını bilmesi ve uygulamalarında dikkate alması gerekmektedir.

Okul Öncesinde Çocuk Hakları Eğitimi

Okul öncesi dönemde çocuklara demokrasi ve hakları bilgisi doğrudan verilemez, onun yerine demokratik değerlerin ve çocuk haklarıyla ilgili kavramların eğitimi gerçekleştirilir ve çocukların değerleri davranış ve tutumlara dönüştürmesi desteklenir (Ersoy, 2008, 76). Eşitlik, yaşama saygı, adalet, iş birliği, yardımlaşma, özgüven, barış, gelişim, güvenlik, mükemmellik ve etkililik, sorumluluk alma başlıca değerlerdir. Bu değerler, duyuşsal alanla ilgilidir (Oğuz, 2004, 32). Ancak öğrencilere demokrasiyle ilgili temel bilgiler (bilişsel alan amaçları) verilmeden, duyuşsal alandaki özelliklerin istenilen düzeyde gelişmesi beklenilmemelidir. Bu yüzden bilişsel

◆ Şenay Bulut Pedük

alanla ilgili bazı özellikler kazandırılırken duyuşsal alandaki amaçlarla bağlantıya dikkat edilmesi gerekir. Öğrenilen değerlerin yaşama bağlantısı kurulursa duyuşsal amaçlara ulaşıp ulaşılmadığı gözlemlenebilir. Bu nedenle bilişsel amaçlar gibi duyuşsal amaçların gerçekleşmesi de okul öncesi eğitim ortamında yapılacak etkinliklerle gerçekleştirilebilir (Metin, 2006, 23). Eğitimde uygun olmayan öğretimler öğrenilenlerin yaşama aktarılmasını ya da unutulmasına neden olmaktadır. Çocukların en temel hakları olan gelişim haklarını öğrenmeleri gereken dönem eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim dönemidir (Washington, 2010,1).

Gelişim Hakkı

Gelişim hakları çocuğun kendini gerçekleştirebilmesi için gereksinim duyduğu haklardır (Ersoy, 2008, 31). Bu haklar çocuğun eğitim, bilgi edinme, oyun, dinlenme, boş zaman ve kültürel etkinliklere katılma, düşünce, din ve vicdan özgürlüklerini kapsayan bir grup haklardır. (Hodgkin ve Newell, 1998,369; Ersoy, 2008, 31). Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 6/2. maddesinde gelişim hakkı, yaşama hakkıyla birlikte anılmaktadır. Gelişim hakları, çocuğun maddi ve manevi gelişimini sağlar ve korunma haklarıyla ilişkilidir, birbirini tamamlar. Gelişim alanlarıyla birlikte ele alınır (Erdoğan, 2011, 293).

Çocukların gelişimlerini destekleyen ne tür çevrelere ihtiyaç vardır. Çocukların haklarını yetkin bir şekilde kullanmalarının desteklendiğı, sorumluluk aldıkları, kapasitelerine uygun katılımın desteklendiğı, gelişen ve gelişmekte olan kapasitelerinin korunduğı, kendilerine zarar veren ortamlardan korundukları, kendi karar verme haklarını kullandıkları ve tüm bunlar arasında bağ kurdukları bir çevreye ihtiyaçları vardır (Landsdown, 2005, 15-45). Sıralanan özelliklere sahip olan çevre okuldur. Okullar çocukların gelişim alanlarını geliştirmek için eğitimde karar almalarını sağlayarak, onların katılımına saygı göstererek ve kendi öğrenmelerine katılmalarını sağlayarak destek verebilirler (Landsdown, 2005, 57-61)

Çocukların gelişim haklarını kapsamına dahil olan haklarına aşağıda yer verilmiştir.

Eğitim hakkı: sözleşmede çocukların sağlıklı bir biçimde yaşama hakkı çerçevesinde gelişim hakkı, 24. maddede güvence altına alınmıştır. Her çocuğun, bedensel, zihinsel, ruhsal, toplumsal ve ahlaki gelişmesini sağlayacak yeterli yaşam standardına ulaşma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Sözleşme'nin çocukların eğitim hakkı ile ilgili maddelerinde, eğitim hakkının "fırsat eşitliğı" temelinde gerçekleşmesi gerektiğini vurgulanırken, çocuk eğitiminin amaçları şu şekilde ele alınmaktadır.

- Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi,
- İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesi,
- Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, diline ve değerlerine, ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi,
- Doğal çevreye saygısının geliştirilmesidir (Hodgkin ve Newell, 1998, 369).

Eğitimin niteliği anlamında da devletin özellikle çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel, teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirme yükümlülüğü vardır. Ayrıca eğitim hakkının birbirleriyle ilişkili bazı unsurları içermesi gerekir. Program ve okul sayısının yeterli olması, eğitim kurum ve programlarında ayrımcılık olmaması ve ekonomik erişilebilirlik, program ve öğretim yöntemlerinin çocuğun ilgi, kültürel özelliklerine saygı gösterir olması, değişen toplumsal yapı ve toplulukların ihtiyaçlarına uyarlanabilir olma niteliklerini taşımalıdır. Çünkü eğitim hakkı bireyin kendisini geliştirmesi sürecinin bir parçası olmasının yanı sıra toplumsal dinamiklerin çocuk hakları ve insan haklarını gerçekleştirmesinde bir araçtır (Koman, 2013). Eğitim hakkı çerçevesinde çocuk, eğitim kurumları ve çocuğun ana-baba ve çevresiyle birlikte ele alınır. Çocuğun eğitim hakkında, tek başına hakka erişimde eşitlik yeterli değildir; çocuğa sağlanan imkânlar itibarıyla eğitimin erişilebilir olması önemlidir (Erdoğan, 2011, 295).

Ülkemizde Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri ile devlet görev ve yetkilerini Millî Eğitim Temel Kanunu ile düzenlenmiştir. Çocuğun eğitimden yararlanmasında “çocuk özgürlükçü” bir yaklaşım değil, “korumacı” bir yaklaşım benimsenmiştir. Çocuğu okula göndermek, okul kıyafeti, kırtasiye gibi giderler de anne baba için yükümlülüktür (Erdoğan, 2011, 298). Bu açıdan çocukların okul öncesi eğitim almaları da çocuğun gelişim haklarındandır. Ayrıca okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların dinlenme ihtiyacı için eğitimde olduğu gibi planlı zaman ayrılmalıdır. Dinlenme, insanın bedeni ve zihninin gevşemesidir; yiyecek ve içecek gibi ihtiyaçtır. Uyku dinlenme zamanının bir kesitidir. Dinlenme zamanı uyku dâhil, belirli sürenin altına düşürülmemelidir. Eğitim kurumunda boş zaman vakitlerin, çocuğun istediği işi yapabileceği makul bir süre olarak verilmelidir. Öğrenme, örgün eğitimle sınırlı olmadığından, çocuk boş zamanını daha verimli ve amacına uygun değerlendirebileceği etkinliklere yönlendirilmelidir (Erdoğan, 2011, 305). Boş zamanın kullanımı, çocuğun serbestçe seçimler yapabileceği etkinlikler sırasında zaman, araç, gereç ve fiziksel mekanın bir araya getirilmesine bağlıdır. Çocuklara bu sırada mümkün olduğunca müdahale edilmemelidir (Erdoğan, 2011, 305). Bugünün kültürel etkinlikleri spor ve kurslardan oluşmaktadır. Çocuklar okulların, belediyelerin ve özel kuruluşların düzenlediği düzeye uygun etkinliklere yönlendirilmelidir. Ayrıca çocukları serbestçe geçirecekleri boş zamanlarında evde veya okul öncesi kurumunda sanal çevreden gelebilecek tehlikelere karşı koruma ana-babanın ve öğretmenin sorumluluğudur.

Bilgi edinme hakkı: sözleşmede, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini kapsamaktadır (Ersoy, 2008, 32). Bu bağlamda çocuklara medyada uygun programlar seçilmeli, televizyonun ve internetin zararlı etkilerinden korunmalı, planlı televizyon izleme alışkanlığı kazandırılmalı ve gelişimi destekleyen programlar sunulmalıdır. Çocuklar kendileri ile ilgili konularda en bilgili kişilerdir. Sorunların çözümünde onların bu bilgilerinden yararlanabilmek için düzey-

lerine uygun bilgilendirilmeye ihtiyaçları vardır. Çocukların önerdiği bize basit gelen bir çözüm gerçekten en iyi çözüm olabilir.

Kararlar bilgi temeline dayandığında özgürce verilmiş karar olur. Çocuğun görüşünün alınması istenen veya karar vermesi beklenen durumlarda ilgili var olan seçenekler ve bunların olası sonuçları hakkında gerekli bilgi verilmelidir. Sözleşme’de ifade özgürlüğünü düzenleyen maddede yer alan bilgi edinme hakkı, mevzuatta çocuklara özgü değildir. Yaş ayrımı yapmadan herkesin bilgi edinme hakkının olduğunu belirten Bilgi Edinme Kanunu’ dur (Koman, 2013).

Oyun hakkı: Oyun hakkı, çocuğun okul öncesi eğitiminde programın temeli ni oluşturmaktadır. Öğretmen tüm etkinliklerin yapılmasında oyun hakkını dikkate almalıdır. Oyun hakkı doğrudan katılım hakkıyla bağlantılı olduğundan katılım hakkı kısıtlandığında çocuğun oyun hakkı da zarar görmektedir. Bu nedenle çocukların etkin katılımını sağlayacak etkinlikler planlamalıdır. Çocuk istemedikçe oyuna dahil olmamalı, serbest ve yapılandırılmış oyun dengesi kurulmalıdır. Sözleşmede de belirtildiği gibi çocukların kendi gelişen kapasitelerini geliştirmede etkin rol oynama hakları vardır. Bu da ancak oyunla gerçekleşebilir (Landsdown, 2005, 15).

Giderek azalan dış mekan oyunları ve artan yetişkin kontrolü çocukların oyun hakkının elinden alınmasına neden olmaktadır. Çocuk hakları sözleşmesinin 31. maddesi yetişkinlere üç farklı rol önermektedir. Çocuğa oyun hakkının tanınması, oyun hakkına saygı duyulması ve oyun hakkının tanıtılması ve yüceltilmesi. Bunlar çocukların yaşamlarında oyunların öneminin anlaşılması, oyunun çocuğa ait olduğu, ortam ve çevre düzenlemesinde oyun hakkına saygı gösterilmesi, toplumda herkesin oyunun uygulama çeşitleri ile tanıştırılarak, hakkın güvence altına alınması olarak ifade edilmektedir. Öğretmen olarak hakkın öğretiminde çocuğun nerede kiminle, nasıl oynayacağına karar vermesine izin vermeli, çocuklara oyun oynayabilecekleri fırsatlar ve yer sağlamalı, çocuğun oynayabileceği güvenli dış mekanlar oluşturmalı, çocukların düzeyine uygun oyun çeşitliliğine sahip olmalıdır (Dereli ve Uludağ, 2013, 26-27).

Düşünce, Din ve Vicdan Özgürlüğü Hakkı: kişilerin iç dünyasında gerçekleşen düşüncelerin oluşabilmesi için bilgi ve haberin kaynaklarına hür bir şekilde ulaşılabilmesi, tercih ve seçme şansının bulunması ve onlardan istenilen kanaatlere varabilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle düşünce ve vicdan özgürlüğünün bir yaşam biçimi, tutum, bakış açısı ve toplumsallaşma sürecinin parçası olarak okul öncesi dönemden itibaren çocukluk sürecinde ilgili eğilimlerin oluşturulmasına başlanmalıdır (Yılmaz ve Kaşıkçı, 2013).

Sözleşme’nin, çocuğun ifade özgürlüğü, bilgilere ulaşım ve yayma özgürlüğü, özel hayatın dokunulmazlığı, düşüncelerini açıklamaya zorlanamaması, eğitimden yararlanma hakkı din, vicdan özgürlüğü ile ilişkilidir (Erdoğan, 2011, 309). Düşünmek ve vicdan zihninin faaliyetleridir. Söz, yazı, resim, hareketle bir cisme bürünerek dışa vurulması yapılabilir. İnsanın iç dünyasında bir konuda yargıya varduktan sonra varılan yargının söz, yazı, resim, hareketle uygun bir biçimde dışa vurumu

önemlidir. Okullarda çocukların özel yaşamını etkileyecek durumlarda demokratik esaslara göre yapılmış objektif kurallar geçerlidir (Erdoğan, 2011, 312). Türkiye’de çocukların ifade özgürlüğünü güvence altına alan düzenleme Anayasamızın 25. maddesi olup, çocuklara özel bir düzenleme değildir. Ancak Türk Ceza Kanununun 301 ve Terörle Mücadele Kanunu’nun 8. maddesi yaş ayrımı gözetmeksizin çocukların ifade özgürlüklerine kısıtlamalar getirmektedir. Milli Eğitim Kanunu’nda da eğitim kurumlarında çocuklara siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve günlük siyasi olay ve tartışmalara karışmalarına meydan verilmez (Koman, 2013). Bir okul öncesi öğretmeni çocuğun özel hayatına gösterdiği hassasiyeti düşünce, din ve vicdan özgürlüğüne de göstermelidir. Özellikle okul öncesi eğitimde yaratıcı düşünme düşünce özgürlüğü kapsamında desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Okul öncesi dönem çocuklarının soyut düşünmeye sahip olmadıkları bilinerek, baskıcı değil, bilgi verici ve rehber konumunda olunmalıdır.

Okul öncesi eğitim, çocuk merkezli bir eğitimidir ve özünde düşünce özgürlüğünü destekleyici bir yaklaşım vardır. Öncelikle çocuklar eleştirel düşünce ortamını yaşayarak, etkinlikler sırasında kazanımlar gerçekleştirilirken, öğretim yöntem ve teknikleri uygulanırken, çocuklara yorumlama, kendi fikrini sorma, arkadaşlarının fikirlerini yorumlama gibi etkinlikler yaptırılarak düşünce özgürlüğünün önemli bir basamağı olan eleştirel düşünme yeteneği kazandırılabilir. Çocuk düşünce biçimini planlayıp, iyi bir gözlem sonucu değerlendirme yaparak eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisini geliştirir. Ayrıca okul öncesi öğretmenin çocuklara yaklaşımı, çocuklar arası iletişim, aile yapısı ve bireysel farklılıklardan kaynaklanan değerler çocuğun düşüncede ve vicdani açıdan özgür olmasını olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilir (Yılmaz ve Kaşıkçı, 2013). Bu nedenle eğitimin temel hedefi olan olumlu duygu, düşünce ve davranış örneklerini okul öncesi eğitim kurumlarında sunmak öğretmenin görevidir.

Sonuç

Çocuğun gelişimini desteklemede okul öncesi öğretmenlerin rehberi “Çocuk Hakları”dır. Çocukların gelişim haklarının korunması için okul öncesi öğretmenler neler yapabilir?

Öncelikle gelişim haklarının çocukta gelişimini desteklemek için çocukların kendilerini ilgilendiren kararlara katılımı konusunda kongre ve seminerlerle öğretmenler eğitilmelidir (Landsdown, 2005, 59-60).

Okul öncesi öğretmeni çocuk hakları eğitim programını, toplumsal yapıda meydana gelen değişiklikleri bünyesinde barındıracak şekilde planlanmalı ve program dinamik olmalıdır. Bir eğitim programının dinamik olmasını sağlayacak araçlardan birisi, bilgisayardır. Bilgisayarlar eğitim programının hazırlanmasında ve hedef kitleye ulaştırılmasında kullanılabilirlerinden okul öncesi öğretmenin çocuk hakları eğitiminde bilgisayardan ve internetten yararlanılabilir (Peker Ünal, 2013). Ancak çocuk hakları eğitimine inanan, bilgili ve bilgilerini içselleştiren öğretmenler iyi bir model olabilir, etkili bir program düzenleyebilir.

◆ Şenay Bulut Pedük

Çocukların aktif öğretmen rehberliğinde kendini tanınması sağlanmalı, daha demokratik uygulamalar için öğretmen yardımcı öğretmen desteği almalıdır.

Çocuğun kendine güveninin oluşturulmasında arkadaş ve öğretmenle öğrenme fırsatı verilmeli, çocukların değerlendirilmesi kapsamlı bir yaklaşımla oluşturulmalıdır.

Çocuğa kendi toplumsal yapısıyla ilgili öğrenme ortamları sunmalı, çocuğu karar vermeye teşvik için okulun yönetim birimleri daha açık ve işbirlikçi olmalı, okulun çevresindeki okullarla paylaşım örnekleri sergilenmelidir.

Okula personel seçiminde özen gösterilmelidir. Çünkü çocukla iletişime girebilecek herkes onun için bir modeldir.

Çocukların fikirlerini paylaşma, kapasitelerini güçlendirme ve saygıyı arttırmaları için bağ kurmalarına fırsat vermelidir (Landsdown, 2005, 59-60).

Okul öncesi öğretmenleri çocuğa gelişim haklarını öğretecek eğitim programı düzenlemelidir (Landsdown, 2005, 57-62).

Öğretmen etkili öğrenme yöntemleri kullanmalı, okul kuralları oluşturulurken çocukların özellikleri dikkate alınmalıdır.

Sınıf düzeni ve dekor, oyun zamanını düzenleme ve yönetmede arkadaş eğitiminden yararlanmalı, gelişim ve eğitim ilkeleri dikkate alınarak eğitim hakkının toplumsal duyarlılığı sağlanmalıdır. Böylelikle çocukların gelişimsel hakları korunabilir, öğretilir (Landsdown, 2005, 57-62).

Hakkın tek taraflı «yetki» yi mi yoksa «yükümlülükleri» de içine alan bir durumu mu ifade ettiği tartışılırken (Erdoğan, 2011, 131-133). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de toplum ve ailenin, çocuktan beklediği sorumluluklar bulunduğu ifade edilmiştir. Her durumda bu yükümlülüklerin temelindeki kanunlar, örf ve adet, din ve ahlak kuralları ile Sözleşmeler farklı olduğundan yükümlülükler de toplumdan topluma, yer ve zamanla değişir. Ayrıca çocuğun yükümlülükleri yaşına, cinsiyetine ve yeteneklerine göre de değişmektedir (Erdoğan, 2011, 337). Bu nedenle çocuk hakları eğitiminde demokratik tutumlarla demokratik ortamda eğitilmesi, çocuğun her istediğinin kabul edilmesi ya da yapılması anlamı taşımalıdır. Okul öncesi öğretmenlerin ve ailelerin çocuk hakları eğitimini hak kavramından hareketle tek taraflı bir şekilde değil, çocukların da sorumlulukları- yükümlülükleri olduğu bilinciyle verilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde çocuk hakları eğitimini veren ve değer olarak çocuğa haklarını kazandıran okul öncesi öğretmenler olmak mümkündür.

Kaynakça:

- Akyüz, E. (2001). "Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı", **Milli Eğitim Dergisi**, 151, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/akyuz.htm>. Ulaşım Tarihi: 14.06.2011.
- Akman, B. ve Ertürk, H.G.(2011). "Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocuk Haklarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin ve Okul Öncesi Dönemde Çocuk Haklarının Öğrettilmesine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi", **I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı**, Çocuk Vakfı Yayın No: 90, S.1,ss.269-284, İstanbul.
- Çılga, A. (2001). "Çocuk Hakları ve Eğitimi", **Milli Eğitim Dergisi**,151, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/akyuz.htm>. Ulaşım Tarihi: 14.06.2011
- Dereli, M. ve Uludağ, G. (2013). "Bir Hak Olarak "Oyun": Çocukların Oyun Hakkı", **Çoluk Çocuk Dergisi**, S.100,ss.26-27.
- Erdoğan, O. (2011). **Çocuk Hakları**, Acar Basım, İstanbul.
- Ersoy, A.F.(2008). "Çocuk Haklarına İlişkin Temel Kavramlar Ve Çocuk Hakları Sözleşmesi. Ed: Handan Deveci", **Okul Öncesi Eğitimde Demokrasi Eğitimi ve Çocuk Hakları**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayın No 944, ss.21-46, Eskişehir.
- Hodgkin, R. and Newell, P.(1998). **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı**, Ankara.
- Kaymak Özmen, S. ve Yalçın, T. (2011). "İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Çocuk Hakları Eğitimi", **I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı**, Çocuk Vakfı Yayın No: 90, 1;269-284, İstanbul.
- Koman, E. (2013). "Soru Cevap Çocuk Hakları". <http://sorular.rightsagenda.org/soru-cevap/?g=3> Ulaşım Tarihi: 06.05.2013
- Landsdown, G. (2005). **Innocenti Insight The Evolving Capacities of The Child**. UNICEF Innocenti Preseed Centre, Florence,Italy.ss.15-45, 59-60, 57-62.
- Metin, T. (2006). **Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesine Öğretmen ve Yöneticilerin Katılım Düzeyi**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale.
- Oğuz, A. (2004). "Demokratik Değerlerin Kazandırılması", **Çoluk Çocuk Dergisi**, Kök Yayıncılık, S.44,ss. 32-34, Ankara.
- Özdemir Uluç, F. (2008). **İlköğretim Programlarında Çocuk Hakları**, AÜSBE, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Peker Ünal, D. (2013). "Web Tabanlı Çocuk Hakları Eğitimi Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri", **Milli Eğitim Dergisi**, C.42 S.(198):ss.136-155.
- Selvi, K. (2008). "Dünyada ve Türkiye' de demokrasi eğitiminin gelişimi", Ed: Handan Deveci, **Okul Öncesinde Demokrasi Eğitimi Ve Çocuk Hakları**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 1821, ss.47-67, Eskişehir.
- Senemoğlu, N. (2001). "Çocuk Hakları, Çalışan Çocuklar Ve Eğitim Sorunları", **Milli Eğitim Dergisi**, S.151,ss.25-35.
- Washington, F. (2010). **5 – 6 Yaş Grubu Çocuklarına Uygulanan Aile Katımlı Çocuk Hakları Eğitimi Programının Etkililiğinin İncelenmesi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Yılmaz, B. ve Kaşıkçı Çam, A. (2013). "İlköğretim Öğrencilerinin Düşünce Özgürlüğüne İlişkin Tutumları".<http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/bulentilyilmaz/dognevsehir.pdf> Ulaşım Tarihi: 14.06.2011

BEING PRE-SCHOOL TEACHERS WHO KNOW AND CONSIDER DEVELOPMENTAL RIGHTS OF CHILDREN FOR THEIR DESERVED EDUCATION

Şenay BULUT PEDÜK*

Abstract

Children are cornerstones of the future of a society and whether they are physically and mentally healthy is closely related with their development being aware of their own values and the quality of teachers who educate them. The fact that every child should benefit from fundamental rights and liberties as individuals loads an important responsibility on the shoulders of the teachers who carries out education applications. Preschool education period, the first step of education, is the period when children need to learn their developmental rights which are their basic rights. Supporting children's development is the most important task of pre-school teachers. Children's rights function as a guide for teachers while supporting children's development. Developmental rights are a group of rights, including freedom of education, acquisition of knowledge, playing, resting, participating in spare time and cultural activities, thinking, religion and conscience. In order to protect developmental rights of children in pre-school education, pre-school teachers should give education of children rights and lead children gain rights as values.

Keywords: children rights, developmental rights, pre-school, teacher²

* Assistant Professor. Dr.; Fatih University, Department of Primary School, Pre-School Teaching, 34500 Büyükçekmece, İstanbul